

Asia: VN/20657/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin annetun lain 2 §:n muuttamisesta ja ortodoksisesta kirkosta annetun lain 119 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt lausuntoa HE-luonnoksesta laeiksi valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin annetun lain 2 §:n muuttamisesta ja ortodoksisesta kirkosta annetun lain 119 §:n muuttamisesta. Museovirasto toteaa luonnoksesta lausuntopalvelu.fi -sivustolle vietyinä lausuntonaan seuraavan.

Lakimuutosesitys liittyy valtion vuoden 2024 talousarvioesitykseen. Hallitusohjelman mukaan hallitus sitoutuu julkisen talouden tasapainottamiseen varmistaakseen kansalaisten hyvinvoinnin ja kestävän talouskehityksen. Hallituksen tavoite on vahvistaa julkista taloutta kuluva vaalikauden aikana. Esityksen tavoitteena on osana julkisen talouden menojen sopeuttamista rajoittaa evankelis-luterilaisen kirkon lakisääteisen valtion rahoituksen ja ortodoksiselle kirkolle myönnettävän valtionavustuksen indeksikorotuksia vuosina 2024–2027 yhdellä prosenttiyksiköllä.

Valtionavustus evankelis-luterilaisen kirkon toimintaan

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää vuosittain Suomen evankelis-luterilaiselle kirkolle rahoitusta hautaustoimeen, väestökirjanpitoon sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpitoon liittyviin laissa säädettyihin tehtäviin. Tätä koskeva laki (430/2015) tuli voimaan vuoden 2016 alusta, jolloin valtion rahoituksen määrä oli 114 miljoonaa euroa. Rahoituksen taso kyseiselle vuodelle määriteltiin siten, että se kattaisi kohtuulliseksi katsotun 80 prosenttia mainittujen tehtävien aiheuttamista kustannuksista. Lain 2 §:n perusteella rahoituksen määrää on lain voimaantulon jälkeen korotettu vuosittain kuluttajahintaindeksin mukaista yleisen hintatason muutosta vastaavasti lukuun ottamatta vuosia 2017–2019, jolloin kustannustason muutosta ei otettu huomioon.

Evankelis-luterilaisen kirkon lakisääteisten yhteiskunnallisten tehtävien nettokustannukset vuonna 2022 olivat yhteensä 160 miljoonaa euroa, ja kirkolle maksettu valtionrahoitus kattoi niistä noin 74 %. Valtion vuoden 2023 talousarviossa rahoituksen määrä on 122 661 000 euroa.

Kirkkohallitus on vastustanut ehdotettua rahoituslain muutosta lausunnossaan 25.8. 2023, viitaten mm. seuraaviin: Rahoituslain voimaantullessa yli 72 % kansalaisista kuului kirkkoon. Vuoden 2022 lopussa kirkkoon kuuluvia oli enää 65 %. Pienenevä joukko kirkollisveron maksajia osallistuu kaikkien, mm. kirkkoon kuulumattomien kansalaisten po. lakisääteisten palveluiden kustannuksiin.

Kirkkohallituksen mukaan evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisten tehtävien kustannusten nousu on hautaustoimessa ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten korjauksissa todennäköisesti kuluttajahintaindeksin muutosta suurempi. Valtionrahoituksella katettavien kulujen määrä kasvaa siten rahoituspohjaa nopeammin, jolloin uhkana on, että seurakuntien ja seurakuntayhtymien omistuksessa olevien kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten tarpeellisia peruskorjaus- ja korjaushankkeita joudutaan lykkäämään.

Valtionavustus ortodoksisen kirkon toimintaan

Valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha käytettäväksi valtionavustukseen ortodoksiselle kirkolle, sen toiminnasta aiheutuviin kohtuullisiin kustannuksiin (Ortodoksisesta kirkosta annettu laki 985/2006, 119 § 2 mom.) – ottaen huomioon arvioitu kustannustason muutos. Muutos lasketaan, ellei perustellusta syystä muuta johdu, yleisen hintatason muutoksen perusteella ja käytännössä se on laskettu kuluttajahintaindeksin mukaan. Lain säännös kuitenkin mahdollistaa sen, että muutos otettaisiin huomioon alempana tai korkeampana kuin yleinen hintatason muutos. Kustannustason muutosta ei kuitenkaan voida jättää kokonaan huomioon ottamatta. Valtion vuoden 2023 talousarviossa määräraha valtionavustukseen ortodoksiselle kirkolle on 2 737 000 euroa. Myös ortodoksisen kirkon jäsenmäärä on laskusuunnassa.

Museoviraston kanta

Lausunnolla olevassa HE-luonnoksessa ei ole arvioitu lakimuutoksen vaikutuksia kulttuuriperintöön (4.2.2 Ympäristövaikutukset). Luonnoksessa on kuitenkin todettu seuraavat keskeiset seikat: Kirkolliset rakennukset muodostavat merkittävän osan Suomen kansallisesta rakennusperinnöstä. Kirkkoja ja kappeleita rakennettaessa on käytetty kulloisenkin aikakauden parasta osaamista ja parhaita materiaaleja. Suomen keskiaikaisesta sekä 1600- ja 1700-luvulta peräisin olevasta kulttuurihistoriallisesti arvokkaasta esineistöstä suurin osa on kirkollista esineistöä, joka on seurakuntien omistuksessa, käytössä ja hoidossa.

Seurakuntien rooli Suomen kulttuuriperinnön, kirkollisten ja samalla myös arvokkaimpien historiallisten rakennustemme – sekä niihin liittyvän kiinteän sisustuksen, taideteosten ja

arvoesineistön – turvaajana on siis ratkaiseva. Monet kirkot, rukoushuoneet, siunauskappelit ja hautausmaat kuuluvat maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuviin valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin ja/tai ovat jo kuntakaavoituksessa suojeltuja ja/tai kirkkolakien suojelemia kohteita.

Myös seurakunnat ovat kovan taloudellisen paineen alla, ja niillä on vaikeuksia pitää huolta kiinteistöomaisuudestaan. Molemmat kirkkokunnat ovatkin selvittäneet ja pitävät tavoitteenaan rakennuskantansa vähentämistä. Erityisesti kirkkona käytettyjä rakennuksia koskevat luopumis- ja purkamispäätökset ovat aiheuttaneet ja aiheuttavat edelleen lisääntyessään pitkiä valitusprosesseja ja vaikeita kiistoja seurakuntalaisten ja alueen asukkaiden kanssa. Toisaalta seurakuntien käytössä pidettävien ylläpito- ja korjaustoimien viivästyminen taloudellisista syistä vaarantaa kirkollisten kulttuuriperintökohteiden kunnan ja samalla niiden kulttuurihistoriallisten arvojen säilymisen. Korjausten viivästyminen kasvattaa usein korjaustarvetta ja siten myös kustannuksia.

Ortodoksisen kirkolliskokouksen 2019 mukaan seurakuntien on päätettävä keskusrahastomaksuin ylläpidettävistä kiinteistöistä yhdessä kirkollishallituksen kanssa niin, että paikallisyhteisön toiminta turvataan. Seurakuntien on myös nykyisin käytettävä kiinteistötoimen asiantuntemusta merkittävistä kiinteistöremonteista päättäessään – riippumatta siitä mikä taho rahoittaa hankkeen. Kirkollishallitus jakaa kirkon keskusrahastosta avustuksia peruskorjauksiin (kirkkorakennuksille), kuntokartoituksiin sekä kiiltokultaukseen ja konservointiin.

Evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus jakaa valtion osoittamaa rahaa mm. avustuksena kirkollisen kulttuuriperinnön hoitoon. Sitä jaetaan kirkollisille rakennuksille, jotka on suojeltu kirkkolailla, lailla rakennusperinnön suojelemisesta tai asemakaavalla. Kulttuuriperinnön ylläpitämisen ja hoidon kustannukset on määritelty evankelis-luterilaisen kirkon osalta tarkasti; niihin luetaan korjaukset, joilla edistetään rakennuksen säilymistä sekä peruskorjaukset, joissa rakennuksen ja alueen ominaisuusluonne sekä historiallinen aitous säilyvät taikka joissa työ tehdään rakennuksen rakentamisajankohdan mukaisilla työtavoilla ja rakennukseen sopivilla perinteisillä rakennusmateriaaleilla (HE 250/2014 vp, s. 5). Avustusta rakennetun kulttuuriperinnön hoitoon annetaan näin ollen lähinnä rakenteiden ja pintojen kunnostukseen, restaurointiin ja konservointiin sekä valvonta- ja paloturvallisuusinvestointeihin. Kyseistä avustusta jaetaan myös kirkollisten rakennusten lähiympäristön ja sankarihautausmaiden kunnostustöihin sekä arvoesineistön säilytykseen ja konservointiin.

Kulttuuriperintöön kuuluviksi on merkittävänä kulttuuriympäristöinä luettava myös suuri joukko hautausmaita, joiden ylläpito rahoitetaan pääosin valtionrahoituksella. Niihin kohdistettu rahoitus ohjataan suoraan seurakuntatalouksille (ei siis em. avustuksilla.)

Edellä kuvatuista syistä Museovirasto toteaa, ettei nykyisiä indeksikorotuksia tule ryhtyä rajoittamaan ja esittää sen sijaan, että rahoitusastetta – valtiontalouden taas salliessa – nostetaan nykyisestä, lähemmäs alun perin kohtuulliseksi katsottua 80 % kirkon lakisääteisten tehtävien kustannuksista.

Osastonjohtaja Ulla Salmela

Erikoisasiantuntija Laura Tuominen

Tuominen Laura
Museovirasto - Kulttuuriympäristöpalvelut